

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גלוין מס' 577

שבת אורה

משפטים

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעלו נשמת ר' בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

רבי שלמה זלמן איערבך סיפר לתלמידים סיפור נוקב שבצידו מונח לקח עצום בענין זה של "אל תאמר לכשאפנה אשנה", וכך סיפר: בבית הורי שבשכונת "נחלת צדוק" שהיה בבנין משותף, התגורר אדם שאינו שומר תורה ומצוות, הורי ביקשו ממנו שלא לחלל שבת בפרהסיא והוא הסכים. שבת אחת אני עובר ואני רואה מחלל שבת, הוא הבין שאני תמה על כך שהוא מפר את ההסכמה שנתן, והתחיל להתגונן, באמרו, מה סבור אתה שרק אתה מאמין, אני מאמין גדול ממך, וכך סיפר, בביתי ברוסיה היינו שומרי תורה ומצוות, בצעירותי נלחמתי כחייל לשרה הקרב ושם היו המון אבירות בנפש ויום אחד התפללתי מקירות לבי, ה' תציל אותי מפה, והבטחתי, אם תציל אעלה לארץ ישראל ואקדיש שנותי לתורה. לא עבר זמן קצר ובאורח פלא ממש נפצעתי פציעה קלה ושחררתי מהצבא, והנה קיימתי את הבטחתי ובאתי לפה. סיים היהודי, אני מאמין או אתה, הלא ראיתי את הקב"ה עין בעין. שאלו רבי שלמה זלמן, ומדוע אתה במצב כזה? וענה, כשבאתי לארץ החלטתי, נכון הבטחתי, אבל קודם צריך לדאוג לפרנסה, ועד שדאגתי לפרנסתי ו"הסדרתי", נסחפתי וכך אני נראה. סיים רבי שלמה זלמן, את הלקח המזעזע, במשנה במסכת אבות כתוב "אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה" ובמצב דורותינו ניתן לומר לא "שמא לא תפנה", אלא וודאי לא תפנה. (נאמן ישראל)

במאמר "איש הנשמה", שכתב רבי שלמה ברעווזה זצ"ל לספר "יתגבר כאר"י, הוא מעיר, שאדם שמגיע להתפלל בבית הכנסת, אמור בעצם להרגיש שמחה גדולה, שהרי מחוץ לבית הכנסת, נפשו סובלת מגשמיים והבלי העולם הזה, המאוסים לנפש, וכשהאדם נכנס לבית הכנסת שנקרא מקדש מעט (מגילה דף כ"ט ע"א), ואין נוהגין בו קלות ראש, ואין אוכלין ואין שותין בו, נפשו מתמלאת שמחה עצומה, שזוכה להימצא זמן מה בעולם רוחני וקדוש, ומופשט מהבלי העולם הזה, לעומת העולם הגשמי החשוך והטמא, בו היא נמצאת בשאר שעות היממה. אלא שהיצר הרע, מנסה להשכיח מהאדם ולטשטש אצלו אמת פשוטה זו, ורבי שלמה מיעץ שם, לחזק את הדבר בשתי דרכים, הא', להקדים לבוא לבית הכנסת, כרבע שעה לפני הזמן הקבוע להתחלת התפילה, ולקחת איזה ספר מספרי היראה, ולעיין בו כעשר דקות, וסגולת הספרים הקדושים האלו הוא, שהמעיינים בהם, מתנתק במידת מה מגשמיים העולם הזה, ומתקרב להרגשות רוחניות, ונושם מעט ממושגי העולם הבא, ועל ידי כך מכניע את יצרו, והופך לאיש נשמה, שמתענג להימצא בבית השם והתפלל לפניו יתברך. והב', לקבל על עצמו בלי נדר, שכאשר מתחיל לומר פסוקי דומרה, לא יוציא את ראשו מהסידור לפחות עשר דקות, ומרגיש שם, שבדווקא אומר עשר דקות, לפי שתפסת מרובה לא תפסת, ועל ידי זה שיתרכו במה שאומר, יבוא להרגשה רוחנית גדולה ויתפלל כראוי. (דרכי שלמה)

סיפר הרב יחיאל מיכל שטרן שליט"א רב שכונת עזרת תורה בירושלים על סבו המפורסם רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, היהודי שחולל מהפכה רוחנית בניו יורק של תחילת המאה. לא רק מהפכות ציבוריות חולל, כי גם בחייו האישיים. סבא הקפיד מאוד שלא לבטל תפילה בציבור. פעם אחת נתקע סבא ללא מניין בניו יורק. הוא החליט לעשות מעשה נועז: הזמין כרטיס טיסה ויצא ללונדון, שם קיווה סבא לתפוס מניין של מעריב בציבור. אלא, שכאשר עלה סבא לטיסה, לא הייתה עימו ויזה. בביקור הגבולות שאל הפקיד, היכן הוויזה שלך? אמר סבא: 'אני צריך מניין למעריב ולא משנה לי אם יש ויזה או לא'. הפקיד התרגש מכונתו העמוקה והרשה לו להיכנס ללונדון ללא ויזה, הגיע סבא ללונדון בשעה מאוחרת, ומניין אין. מי שנחלץ לעזרתו היה רבי אליהו דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו) , שעבר בעצמו מבית לבית עד שהשיג לו מניין - כי כוח הרצון של סבא פרץ כל גבולות. (יום החכמה)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: ואלה, מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני" (רש"י) בערב שבת קודש פרשת משפטים, כ"ה שבט תרמ"ג הסתלק רבי ישראל סלנטר זצ"ל לבית עולמו. במסע ההלויה הספיד תלמידו הגדול "הסבא מקלם" רבי שמחה זיסל זצ"ל. בדבריו אמר, שלא לחינם נפטר רבי ישראל דווקא בפרשת משפטים, שכן היה מרדקדק מאד ואף הפיץ בעולם את ערך מצוות בין אדם לחברו שיסודם בפרשת משפטים, שכן האדם נוטה לחשוב שיעקר העבודה היא במצות שבין אדם לקונו ואילו מצוות שבין אדם לחבירו נתפסות כפחות חשובות, לכן מצוי לראות שבני אדם מחמירים בספק איסור וכאשר בא לפנינו חשש טריפה של בשר משליכים אותו מיד לכלבים ואילו עניני בין אדם לחברו נתפסים כעניני נימוסין ודרך ארץ, לכן נפטר בערב שבת פרשת משפטים, בה אנו רואים שמצוות בין אדם לחברו נשנו בתורה מיד לאחר מתן תורה, להשריש בנו: "מה אלו מסיני אף אלו מסיני" כשם שעניני בין אדם למקום מסיני, כך עניני המשפטים והנהגה בין אדם לחברו מסיני. (להתקן עליה)

פי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ויבשבעת יצא לחפשי חנם: ומיד בית דין שמכרוהו בגנותו, כמו שנאמר אם אין לו ונמכר בגנותו (שמות כב, א.) רש"י. וכך תיאר המגיד רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל את פרשת "עבד עברי": בחיפה התגורר בומנו הרב חנא טורצ'ין, וממנו שמעתי דברים נפלאים בענין עבד עברי הנמכר בגנותו: בוא וראה מה בין חוקי התורה לחוקי העכו"ם. אומות העולם, כשתופסים גנב שמים אותו בבית הסוהר. הנגנב צועק: 'אוי, היכן הגנבה שלי? הלא תפסתם את הגנב, שישלם את מה שנגנב ממני?' והשלוטות עונים לו: 'אדוני, מצטערים, אבל אין לו ממה לשלם. ביטוח יש לך? לא? - צר לנו, אך לא נוכל לעזור לך. אבל אל תדאג, הגנב יבוא על עונשו, הוא ישב בבית הסוהר: "מה לי ולבית הסוהר? אני צריך את הרכוש שנגנב ממני!" אם אין לך ביטוח - לנו אין אפשרות לעזור לך.' והוא יושב בבית הסוהר מה הוא עושה שם? ספר "ראשית חכמה" אין שם, גם לא ספר "חובות הלבבות", ו"שערי תשובה". יושבים שם חבורה שלמה של גנבים ופושעים מסוגים שונים ולומדים אחד מהשני... אם לפני שנכנס לשם היה מיועגנו גנב קטן, ידע רק קצת טפס ולהשתחל בחלון - מבית הסוהר הוא יוצא מלומר, עם תואר של גנב. ביתניים, אשתו ובניו של הגנב עומדים וצועקים: "לקחו לנו את המפרנס: החזירו לנו אותו". אומרים להם: "לכו ללשכה הסוציאלית"...ומה אומרת על כך התורה הקדושה? כשתופסים גנב, דבר ראשון הנגנב צריך לקבל בחזרה את הגנבה. ואם אין לו? - נראג שיהיה לו: איך יהיה לו? ימכרו אותו לעבד ואת התמורה יתנו לנגנב. כך מקבל הנגנב את המגיע לו. כאן נשאלת השאלה - מי יקנה גנב? מי צריך גנב בבית? שה' ישמור. הלא הקונה יצטרך שלושה עבדים רק כדי לשמור עליו, שלא ירוקן לו את הבית...אומר רבי ישראל סלנטר, שלבית הדין היו משפחות מיוחדות שהן היו מומחיות בחינוך וידעו את המלאכה. למשפחות הללו מכרו את העבד. לא סתם עבד רק בשביל לעבוד. הקונים היו מיוחדים מחנכים מומחים להוציא את הגנב משפלותו. הראו לו מהו אדם, מהו צלם אלוקים, לימוהו כי 'בנים אתם לה' אלוקיכם". כשהקונה רואה שמתייחסים אליו כל כך יפה, שמוציאים אותו מהשפלות - גנב הוא כבר לא יהיה יותר! (יחי ראובן)

אם כסף תלה את עמי את העני עמך פירש הרבי מקוצק זצ"ל, לפי דברי המשנה (אבות ו, י) 'בשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים בלבד'. וזו כוונת הכתוב, 'אם כסף תלוה' - אם רצונך שכספך ילווה אותך בלבדך לעולם הבא 'את העני עמך', הכסף שתתן לעני - הוא לבדו ילווה עמך. (גידול תורה)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל: דרשתי פעם לפני אנשים שעדין אינם שומרי תורה ומצוות, באותו מעמד ניגש אלי אחד, ורסן בפני בכאבי: "הרב צודק, הכל נכון, אבל מה לעשות הימציאות אחרת... הרב כנראה מנותק מהמציאות שברחוב, כולם רודפים כסף, הרחוב פרוץ, מלא לכוף, ועוד ועוד. ואם כך הוא, והוה הנוהג הנורמלי של כלל האנושות, מה שוות כל התיאוריות הנכונות שאמר הרב? כיצד רוצה הרב לדרוש מאתנו כי נהיה שונים מכולם? דבריו הרשימו לא מעט את הסובבים, מפני שנאמרו בכנות ובכאב, ולא בשביל לקנטר. ואז זימן לי ה' דבר כדי לענות לו, באופן שגם הוא וחבריו יבינו. "יש לכם אולי מישוהו מהחברים שגר בהולנד?" שאלתי, ואכן היה שם אחד כזה. "תתקרב אלי, בקשתי, ופניתי אליהם כשהוא לידי, ואמרת: "הנה הוא יספר לכם, אם תרצו, כמה מעולה משק הפרות שבהולנד; פרה הולנדית היא שמנה וטובה, ונותנת הרבה חלב, ומרוב טיב הפרות והריח בנידולם, ישנם בהולנד יותר בהמות מאשר בני אדם... "נכון?" שאלתי את ההולנדי, ומשחייך לאות הסכמה, המשכתי: "פעם ירד אדם מהמטוס על אדמת הולנד, והלך על ארבע... לא פחות ולא יותר!" חברי, שהכירוהו כאדם שפוי לחלושין, נבהלו מאד למראה עיניהם, ושאלו אותו, מה קורה אתך? למה אתה לא הולך כמו בן אדם? "ענה להם האישי: 'אתם אכן צודקים, שצריך ללכת על שתיים כמו בן אדם, אבל תיאוריה לחוד, ומציאות לחוד! אתם כנראה מנותקים קצת מהמציאות בהולנד... כאן הרוב הינם בהמות, ההולכות על ארבע!!!..." והנמשל הובן מאליו... (הגדה ר' שלום)

"עני של טעם"

טעם התפילה האשה על בניה, לאחר הדלקת נרות השבת, כיון שהאירה נר של שבת ראוי או שתתפלל על בניה, שיהיו מאירים בתורה ובמצות. "ותתפלל ותאמר יהי רצון שיהיו בני מאירים בעולם בתורה ובמצוות" (רבינו יונה ב"אגרת התשובה)

"מפי כתבם"

ענין העולם הבא והציור של גן עדן בעיני ילדים קטנים הוא תענוגות. אך ודאי שכול שנגדלים וההבנה מתפתחת יש לקבל הבנה ציור של מבוגר במהות העולם הבא. אסור להשאיר במושגים של קטנות, וחובה עלינו להתבונן ולהבין כפי יכולתנו, את המושג של העולם הבא. הרמב"ם מבאר דברי חז"ל ש"ירצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות", שתכלית עבודת השי"ת היא לזכות לשייכות בעולם הבא, וכדי להשיג חלק בעוה"ב צריך לקיים מצוה אחת בשלמות. ובכדי שנוכל לזכות במצווה אחת כתיקנה, הרבה השי"ת מצוות לישראל. שמעתי מגדולי המוסר ציור לענין הנצחיות של העולם הבא, כשנדמה לעצמנו דר גדול וגבוה, המכיל בתוכו מיליוני גרגירי חול, ופעם בחמישים שנה מגיעה ציפור אחת ונוטלת ממנו גרגיר אחד בלבד, הרי שמשך הזמן עד שיכלה כל ההר הוא ארוך עד מאוד, וכל זה עדיין אינו נצה, שהרי לכל כמות יש גבול ובסיום הכמות אין יותר את ההר, אבל העולם הבא הוא ללא גבול וזהו נצה נצחים. (רבי שמשון פינקוס זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן בשבת, דבר שמותר לעשותו רק בחפץ מוקצה, ובדבר שאינו מוקצה אסור לעשותו?

תשובה: בסיומן ש"י סעיף ו': כל דבר שאסור לשלטו, אסור לתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאסור הכלי בשלטו, ונמצא מבטל כלי מהיכנו, אמנם אם הכלי גם כן מוקצה מותר שיפול לתוכו הדבר מוקצה, מפני שאינו מבטל הכלי מהיכנו. (ר"ס לח)

הדבר אשר היה אל ידמיהו מאת ה' אחרי ברת הפלך צדקהו ברית את כל העם אשר בירושלם לקרא להם דרו: אחד הרבנים בארצות הברית שמתפקידיו הרבניים היה לבוא פעם בחודש לאחד מבתי הסוהר הגדולים באזור מגוריו לחזק את אחינו בני ישראל השוהים שם, סיפר. ששנה אחת הוא בא לבית הכלא בערב יום ראש השנה ודיבר עם האסירים על מהות שלהיום הגדול והגורא "ראש השנה". בתוך דבריו הביא את עצתם של חכמי ישראל שהרוצה לצאת זכאי ביום הדין אפילו לא הרבה במעשים טובים בשנה החולפת, ולא זכאי שיגורו עליו גזירות טובות, אם יקבל על עצמו קבלה טובה, אפילו קבלה אחת! קבלה חמש דקות עם עצמם בשקט, ושכל אחד מהם יקבל על עצמו לקיים איזו מצווה אפילו קטנה ביותר אבל בשלמות כל החיים, בזכות זה יזכה להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ומתוקה. היושבים בבית הכלא היו רובם ככולם רחוקים משמירת תורה ומצוות, על כן הדגיש הרב בדרשתו שאפילו מצווה הכי קטנה תתקבל בשמיים כדבר גדול מאוד. לאחר הדרשה ניגש אל הרב אחד האסירים בשם קארל ואמר, שהוא קיבל על עצמו את מצוות שבת, אך הוא לא יודע מה ואיך לקיים זאת. כששמע הרב את קבלתו ניסה להניאו מכך היות ולא קל לקיים את המצווה הזו מחמת פרטיה ודקדוקיה הרבים, בפרט ליהודי כל כך רחוק משמירת תורה ומצוות. על כן ניסה הרב להניאו מכך, ואמר לו, למה לך לקבל כזו מצווה מורכבת, קח איזו מצווה קלה ככיפה, ציצית וכד'. אבל קארל בשלו, שמעתי פעם על שבת, והחלטתי שאת המצווה הזו אני מעוניין לקבל על עצמי. אפילו אם זה קשה, מכיון שקיבלתי על עצמי ברצינות לקיים את מצוות שבת, אני לא חוזר בשום אופן מקבלתי, השאלה שלי רק, כבוד הרב, איך לקיים זאת? כשראה הרב את נחישותו לקיים את קבלתו, אמר לו הרב, אני אשיג לך בעזרת ה' ספר על הלכות שבת, ומכיון שקארל לא ידע לשון קודש רק אנגלית ע"כ קנה לו הרב את הספר של הרב שמעון היידה מליקוואד על ל"ט אבות מלאכות באנגלית ושלה לו את הספר לבית הסוהר. בראש חודש חשוון כשבא הרב לתת את דרשתו החודשית התבונן בפני האסירים, והנה הוא לא רואה את קארל ביניהם, שאל הרב איפה קארל? מה הרב לא יודע, סיפור נורא ומופלא התרחש עמו, אמרו האסירים, ביום שהוא קיבל את הספר על הלכות שבת שהרב שלח לו, הוא התחיל ללמוד בזה בהתמדה וברצינות, והחליט שעד שהוא לא ידע את הספר הזה מה מותר ומה אסור, הוא הולך להישאר בשבת בחדרו ולא לעשות כלום כל השבת כדי שלא ישלח ח"ו באיזו הלכה שאינו יודע - שלא יפר ח"ו את קבלתו שקיבל על עצמו, רבי, המשיכו האסירים וסיפרו, הוא לקח זאת כל כך ברצינות עד שהוא אפילו לא נגע בכף או מזלג כי חשש שמא אסור לנעת בהם, והיו צריכים חבריו האסירים להכניס לו את האוכל לפה, כך הוא נהג שתי שבתות מכניסת השבת ועד. אחרי השבתות הללו הוא נקרא יום אחד להנהלת בית הסוהר ומאו לא ראינו אותו יותר. אחר כך נודע לנו שהממשלה החליטה מחוסר מקום בבתי הסוהר לעשות תוכנית ניסיונית ולשחרר מכל בית סוהר כמה אסירים למעצר בית עם מעקב אלקטרוני, ואם זה יצליח ירחיבו את הרעיון לעוד אסירים ועל ידי כך יתפנה הרבה מקום בבתי הסוהר, עובדה שתחסוך מיליוני דולרים לאוצר האמריקני, מתוך הקהל הרב של מאה ועשרים אלף אסירים שיש בבית הסוהר שלנו נבחרו ארבעה לתוכנית הזו וקארל היה אחד מהארבעה. וכך זכה לצאת מהכלא! הרב יצא מכליו מרוב התפעמות בהתרחשות הניסית שאירעה עמו בהתגשמות החלטתו וקבלתו האמיצה ללא פשרות להתקדם ביהדות עד שכיום הוא יושב והונה בתורה כל היום, ועולה ומתעלה במעלות התורה והיראה (ניצוצות)

מפתחמי אוריתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

כלל גדול בדרך ארץ, מפני שאני בצער, לא צריך השני לסבול. (רבי אליהו דסלר)
האמת אינו חת מפני כל, עם האמת יכולים לעבור באש ובמים. (רבי אליהו לופיאן)
דבר וענין הנעשה במועדו ובזמנו, מונע הרבה טרחות ודיבורים של חינום. (חזון נחום)